

وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ وَلِيٍّ مِنْ بَعْدِهِ وَ تَرَى
الظَّالِمِينَ لَمَّا رَأَوْا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ إِلَىٰ مَرَدٍّ مِنْ
سَبِيلٍ (44) وَ تَرَاهُمْ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا خَاشِعِينَ مِنَ
الذُّلِّ يَنْظُرُونَ مِنْ طَرْفٍ خَفِيٍّ وَ قَالَ الَّذِينَ آمَنُوا
إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَ أَهْلِيهِمْ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ أَلَا إِنَّ الظَّالِمِينَ فِي عَذَابٍ مُّقِيمٍ (45) وَ مَا
كَانَ لَهُمْ مِنْ أَوْلِيَاءَ يَنْصُرُونَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَ مَنْ
يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ (46) اسْتَجِيبُوا لِرَبِّكُمْ
مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ مَا لَكُمْ مِنْ
مَلَجٍ يَوْمَئِذٍ وَ مَا لَكُمْ مِنْ نَكِيرٍ (47) فَإِنْ أَعْرَضُوا
فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا إِنْ عَلَيْكَ إِلَّا الْبَلَاغُ
وَ إِنَّا إِذَا أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَرِحَ بِهَا وَ إِنْ

تُصِبُّهُمْ سَيِّئَةً بِمَا قَدَّمْتَ أَيْدِيَهُمْ فَإِنَّ الْإِنْسَانَ

كَفُورٌ (48) لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا

يَشَاءُ يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنَاثًا وَ يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ

الذُّكُورَ (49) أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَاثًا وَ يَجْعَلُ

مَنْ يَشَاءُ عَقِيمًا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ (50) وَ مَا كَانَ

لِيُبَشِّرَ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ

يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلِيُّ حَكِيمٌ

(51) وَ كَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا مَا

كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَ لَا الْإِيمَانُ وَ لَكِنْ

جَعَلْنَاهُ نُورًا نَهْدِي بِهِ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَ إِنَّكَ

لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (52) صِرَاطِ اللَّهِ الَّذِي

لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِلَّا إِلَى اللَّهِ

تَصِيرُ الْأُمُورُ (53)

For any whom Allah leaves astray, there is no protector thereafter. And thou wilt see the wrong-doers, when in sight of the chastisement, say: "Is there any way (to effect) a return?" And thou wilt see them brought forward to the (penalty), abject in humbleness (and) looking with a stealthy glance. And the believers will say: "Those are indeed in loss who lose themselves and their families. On the day of judgment. Behold! Truly the wrong-doers are in a lasting chastisement!" And no protectors have they to help them, other than Allah. And for any whom Allah leaves to stray, there is no way (to the goal). Respond ye to your Lord, before there come a day which there will be no putting back, because of (the ordainment of) Allah! That day there will be for you no place of refuge nor will there be for you any room for denial (of your sins)! If then they turn away, We have not sent thee as a guard over them. Thy duty is but to convey (the message). And truly, when We give man a taste of a mercy from Us, he doth exult thereat, but when some ill happens to him, on account of the deeds which his hands have sent forth, truly then is man ungrateful! To Allah belongs the dominion of the heavens and the earth. He creates what He wills (and plans). He bestows (children) male or female according to His wills. He bestows (children) male or female according to his will: for He is full of knowledge and power. It is not fitting for a man that Allah should speak to him except by inspiration, or from behind a veil, or by the sending of a messenger to reveal, with Allah's

permission, what Allah wills: for He is most high, most wise. And thus have We, by Our command, sent inspiration to thee: thou knewest not (before) what was revelation, and what was faith; but We have made the (Quran) a light, wherewith We guide such of Our servants as We will; and verily thou dost guide (men) to the straight way, -the way of Allah, to whom belongs whatever is in the heavens and whatever is on earth. Behold (how) all affairs tend towards Allah!

جس کو اللہ ہی گمراہی میں پھینک دے اُس کا کوئی سنبھالنے والا اللہ کے بعد نہیں ہے۔ تم دیکھو گے کہ یہ ظالم جب عذاب دیکھیں گے تو کہیں گے اب پلٹنے کی بھی کوئی سبیل ہے؟ اور تم دیکھو گے کہ یہ جہنم کے سامنے جب لائے جائیں گے تو ذلت کے مارے جھکے جا رہے ہوں گے اور اُس کو نظر بچا بچا کر کن آنکھیوں سے دیکھیں گے۔ اُس وقت وہ لوگ جو ایمان لائے تھے کہیں گے کہ واقعی اصل زیاں کار وہی ہیں جنہوں نے آج قیامت کے دن اپنے آپ کو اور اپنے متعلقین کو خسارے میں ڈال دیا۔ خبردار رہو، ظالم لوگ مستقل عذاب میں ہوں گے اور ان کے کوئی حامی و سرپرست نہ ہوں گے جو اللہ کے مقابلے میں ان کی مدد کو آئیں۔ جسے اللہ گمراہی میں پھینک دے اس کے لیے بچاؤ کی کوئی سبیل نہیں۔ مان لو اپنے رب کی بات قبل اس کے کہ وہ دن آئے جس کے ٹلنے کی کوئی صورت اللہ

کی طرف سے نہیں ہے۔ اُس دن تمہارے لیے کوئی جائے پناہ نہ ہوگی اور نہ کوئی
 تمہارے حال کو بدلنے کی کوشش کرنے والا ہوگا۔ اب اگر یہ لوگ منہ موڑتے
 ہیں تو اے نبیؐ، ہم نے تم کو ان پر نگہبان بنا کر تو نہیں بھیجا ہے۔ تم پر تو صرف بات
 پہنچا دینے کی ذمہ داری ہے۔ انسان کا حال یہ ہے کہ جب ہم اسے اپنی رحمت کا
 مزا چکھاتے ہیں تو اُس پر پھول جاتا ہے، اور اگر اس کے اپنے ہاتھوں کا کیا دھرا کسی
 مصیبت کی شکل میں اُس پر الٹ پڑتا ہے تو سخت ناشکر ابن جاتا ہے۔ اللہ زمین اور
 آسمانوں کی بادشاہی کا مالک ہے، جو کچھ چاہتا ہے پیدا کرتا ہے، جسے چاہتا ہے
 لڑکیاں دیتا ہے، جسے چاہتا ہے لڑکے دیتا ہے جسے چاہتا ہے لڑکے اور لڑکیاں ملا
 جلا کر دیتا ہے، اور جسے چاہتا ہے بانجھ کر دیتا ہے۔ وہ سب کچھ جانتا اور ہر چیز پر
 قادر ہے۔ کسی بشر کا یہ مقام نہیں ہے کہ اللہ اُس سے روبرو بات کرے۔ اُس کی
 بات یا تو وحی (اشارے) کے طور پر ہوتی ہے، یا پردے کے پیچھے سے، یا پھر وہ
 کوئی پیغام بر (فرشتہ) بھیجتا ہے اور وہ اُس کے حکم سے جو کچھ وہ چاہتا ہے، وحی
 کرتا ہے، وہ برتر اور حکیم ہے۔ اور اسی طرح (اے نبیؐ) ہم نے اپنے حکم سے ایک
 روح تمہاری طرف وحی کی ہے۔ تمہیں کچھ پتہ نہ تھا کہ کتاب کیا ہوتی ہے اور

ایمان کیا ہوتا ہے، مگر اُس روح کو ہم نے ایک روشنی بنا دیا جس سے ہم راہ دکھاتے ہیں اپنے بندوں میں سے جسے چاہتے ہیں۔ یقیناً تم سیدھے راستے کی طرف رہنمائی کر رہے ہو، اُس خدا کے راستے کی طرف جو زمین اور آسمانوں کی ہر چیز کا مالک ہے۔ خبردار رہو، سارے معاملات اللہ ہی کی طرف رجوع کرتے ہیں۔

जिसको अल्लाह ही गुमराही में फेंक दे उसका कोई संभालनेवाला अल्लाह के बाद नहीं है | तुम देखोगे कि ये ज़ालिम जब अज़ाब देखेंगे तो कहेंगे अब पलटने की भी कोई सबील है? और तुम देखोगे कि ये जहन्नम के सामने जब लाए जाएँगे तो ज़िल्लत के मारे झुके जा रहे होंगे और उसको नज़र बचा-बचाकर कनखियों से देखेंगे | उस वक़्त वे लोग जो ईमान लाए थे कहेंगे कि वाकई असल ज़ियाँकार वही हैं जिन्होंने आज क्रियामत के दिन अपने आपको और अपने मुताल्लिकीन को खसारे में डाल दिया | ख़बरदार रहो, ज़ालिम लोग मुस्तक़िल अज़ाब में होंगे और उनके कोई हामी व सरपरस्त न होंगे जो अल्लाह के मुकाबले में उनकी मदद को आएँ | जिसे अल्लाह गुमराही में फेंक दे उसके लिए बचाव की कोई सबील नहीं | मान लो अपने رب की बात क़बूल इसके कि वह दिन आए जिसके टलने की कोई सूरत अल्लाह की तरफ़ से नहीं है, उस दिन तुम्हारे लिए कोई जाए-पनाह न होगी और न कोई तुम्हारे हाल को बदलने की कोशिश

करनेवाला होगा | अब अगर ये लोग मुँह मोड़ते हैं तो ऐ नबी, हमने तुमको इनपर निगहबान बनाकर तो नहीं भेजा है | तुमपर तो सिर्फ़ बात पहुँचा देने की ज़िम्मेदारी है | इनसान का हाल यह है कि जब हम उसे अपनी रहमत का मज़ा चखाते हैं तो उसपर फूल जाता है, और अगर उसके अपने हाथों का किया-धरा किसी मुसीबत की शकल में उसपर उलट पड़ता है तो सख्त नाशुक्रा बन जाता है | अल्लाह ज़मीन और आसमानों की बादशाही का मालिक है, जो कुछ चाहता है पैदा करता है, जिसे चाहता है लड़कियाँ देता है जिसे चाहता है लड़के देता है, जिसे चाहता है लड़के और लड़कियाँ मिला-जुलाकर देता है, और जिसे चाहता है बाँझ कर देता है | वह सब कुछ जानता और हर चीज़ पर कादिर है | किसी बशर का यह मक़ाम नहीं है कि अल्लाह उससे रु-ब-रु बात करे | उसकी बात या तो वहय (इशारे) के तौर पर होती है, या परदे के पीछे से, या फिर वह कोई पैग़ाम-बार (फ़रिश्ता) भेजता है और वह उसके हुक्म से जो कुछ वह चाहता है वहय करता है, वह बरतर और हकीम है | और इसी तरह (ऐ नबी) हमने अपने हुक्म से एक रूह तुम्हारी तरफ़ वहय की है | तुम्हें कुछ पता न था कि किताब क्या होती है और ईमान क्या होता है, मगर उस रूह को हमने एक रौशनी बना दिया जिससे हम राह दिखाते हैं अपने बन्दों में से जिसे चाहते हैं | यक़ीनन तुम सीधे रास्ते की तरफ़ रहनुमाई कर रहे हो, उस खुदा के रास्ते की तरफ़ जो ज़मीन और आसमानों की हर चीज़ का मालिक है | ख़बरदार रहो, सारे मामलात अल्लाह ही की तरफ़ रुजुअ करते हैं |